

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

NAMA 23.

HASTINGS.

Hune 1, 1923

TE TOA TAKITINI

PIHOPA ATARIA.

Ka tae mai ki te Pakipaki a te Hatarei, 16th hei hoa mo te Pihopa o Waiapu ki te whakapuari i te whare-karakia.

He mea Panui e Rev. F. A. Bennett, he mea ta e Cliff Press,
Queen Street, Hastings, H.B.

TE TOA TAKITINI

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

Te Utu mo te Pepa 6/6 i te tau.

Me penei nga reta "*Te Toa Takitini*," Box 300, Hastings.

2

TE TOA TAKITINI

Hune 1, 1923

PIHOPA ATARIA.

KOINEI te Pihopa tuatahi o te iwi Inia. No te 29 o nga ra o Tihema 1912 i whakatapua ai ia hei Pihopa i te Wharekarakia nui (Cathedral) i Calcutta. Tekau-ma-tahi nga Pihopa i huihui ki te whakatapu i a ia. Ko te papa o te Pihopa he tohunga no nga karakia Maori o era wahi, a ka rongo i te reo o te Wairua Tapu, mahue ana nga huarahi Maori, ka uru ki nga whakahaere Karaitiana. Ko tana whaea he wahine Karaitiana, ko tana mahi he kai-whakaako i roto i nga kura, he tino wahine matau. I whanau te Pihopa i te 17 o Akuhata i te tau 1874. I akona ia ki nga kura o Inia. No te wa tonu i rite ai mo tana whakamatatauranga whakamutunga mo tana B.A. ka pangia e te mate "puru" (influenza). No te tau 1909 i whakapanga ai hei Minita e te Pihopa o Madras. He maha ana pukapuka kua oti te perehi ki te reo Tamil, Telugu, me te reo Ingarihi. Rite katoa tana mohio ki enei reo e toru. Ko tetahi o ana mahi nui ko te whakahaere i tana ropu kauwhau i te rongo pai o te tatou Ariki ki nga wahanga e rima o Inia. Ko te kaupapa o taua ropu e penei ana: ko ratou tonu ko nga Inia hei kai-kauwhau, ma ratou tonu ma nga Inia e whakahaere to ratou ropu. Ko nga raruraru katoa e tupu ai nga tikanga tae noa ki nga moni hei oranga mo nga tangata mahi, ma ratou tonu ma nga Inia e tapae. Ko ia te tangata tino kaha ki te hapai i nga tikanga Karaitiana o nga Inia katoa. I runga i te whakamiharo o te Ingarihi ki a ia tukuna ana e te kura nui o Cambridge (te University) te taitara honore ki a ia, ara LL.D.

HE KAUWHAU NA PIHOPA ATARIA I CHRIST-CHURCH I TE RATAPU O TE TOKOTORU (Mei 27).

"Kotahi Atua, ko te Matua o nga mea katoa."—Epeha 4, 6.

KOTAHU tonu te Atua e whakaponohia ana e nga Hurai. Ko te tangata e noho ana i Inia e rongo ana i te reo karanga ki te karakia o nga Mahometa. I etahi ra e rima karangatanga, i nga ra katoa karanga ai ki te karakia i te rima o nga haora i te ata. Rangona ai i ana karangatanga katoa tenei kupu: "Ko te Atua he Atua kotahi."

Ahako te nui o te whakapono o nga akonga a te Karaiti ki te Atua kotahi o nga Hurai, i te marama o nga akoranga a te Karaiti koropiko ana ratou ki a ia i muri iho i tona kakenga ki te rangi. Ko te timatanga tenei o te whakapono ki te Tokotoru Tapu, o te whakapono Karaitiana.

I tetahi ra e hoki mai ana ahau i tetahi kainga, ka tutaki mai ki ahau he tangata (he Hindu) me tana whanau e okioki ana i raro i te rakau. I haere mai ratou ma te whenua i to ratou kainga, tata ki te 20 maero te tawhiti. Kaore ano ratou i kai i taua ra. Ka haere te papa ki te tiki wai mo ratou. Te taenga mai o te wai e 20 meneti o te Papa e karakia ana, katahi ano ka pa ratou ki te kai. Ka mea atu te Pihopa ki a ia: "He aha te take o to haere." Ka utua mai: "Kei te rapu ahau i te Atua." He mea korero atu ki a ia mehemea ka pai tana whakahua i nga karakia e rite ana ka kitea e ia te Atua. I a ia e haere nei, e haere ana ki tetahi temepara, me kore ia e kite i te Atua. I mohio te Pihopa ki taua temepara, me tana whakamarama atu e kore rawa ia e kite i te Atua i reira. Katahi te Pihopa ka ata whakamarama atu ki taua tangata i te huarahi atu ki te Atua e rapua nei a ia. Kaore e kore te tipu o te aroha ki enei tu tangata.

E mama ana te hopu i te whakamarama o te Tokotoru Tapu a nga tangata e kiia nei he tutua (outcastes) o nga Inia. I marama ai ratou na te mea ko te atua o ratou matua (1) he kai-hanga no te ao, (2) he Kai-tiaki, (3) he kai-whakamate. Haere ai ki te karakia i nga ra noa o te tau te 50 % (paiheneti) o nga Inia kua huri ki te whakapono Karaitiana. I nga Ratapu haere katoa ai ki te karakia. I tetahi kainga he uaua te ako i te inoi a te Ariki ki nga tangata o taua kainga. Te taenga o te pihopa ki taua kainga ka penei tana ako i taua iwi: "Te mea tuatahi hei mohiotanga mo tatou ko te Atua he Matua ki a tatou. Ko tatou he tamariki nana. He aha to korero ki to Matua?" Ka ki mai tetahi kaumatua: "Kia tiakina matou kei kainga e nga taika (tigers) (he nui hoki nga taika kei te ngahere tata atu ki taua kainga). Ka ki atu te Pihopa he aha te hiahia o te hoa wahine? Ka kiia atu he mate rumatiki to te wahine. He aha te hiahia o te tamaiti? Ka whakahokia he hiakai. Ka ki atu ano te Pihopa "kaore ranei he mahi he kupu ranei o nanahi kei te whakapouri i o koutou ngakau. Ka ki atu te Papa: "Ae, i uru mai nga kau a tetahi tangata ki taku maara, kanga ana ahau? Katahi te Pihopa ka ki atu, tena tahuri tatou ki te whakaatu i enei take katoa ki to tatou Matua. E ki ana te Pihopa kore rawa ia e wareware ki nga inoi a taua hunga, metemua na no kei te kite tonu atu ratou i te Atua. Ko te inoi a te papa tenei: "E te Atua ko koe to matou Matua, he tamariki matau nau. Kei te wehi matou ki nga taika e noho mai ra i te ngahere. Tiakina matou, araia atu nga taika. He inoi atu tenei mo taku hoa wahine e pangia nei e te mamae. Whakaorangia ia i roto i tona mate. I puta he kupu kino i oku ngutu inanahi. Mau aku ngutu e tiaki kia kaua ai he kupu he e

puta i oku ngutu a muri nei. Manaakitia iho to matou kai-whakawa kaore nei ia i te mohio ki a koe. Mau ia e arahi mai ki tou maramatanga." Tera atu te roanga. Ko taua tangata kaore ano kia mohio ki te inoi a te Ariki i a ia e inoi nei. Engari i roto i tana inoi kua mau i a ia nga kaupapa o taua inoi.

Ka tae tetahi Inia (Hindu) ki te whare kura ka matakītaki ki te whakaahua o te Karaiti i runga i te ripeka. Ka patai "ko wai tera i runga i te ripeka? Ka utua e tetahi tamaiti ko to matou Atua tena e ripekatia na." Ka whakamiharo taua tangata ka ki "Nui ke te aroha o to koutou Atua i nga atua o nga iwi maha o te ao nei."

Kotahi karakia Whakau i roto i nga wiki katoa i te tau i roto i tona Pihopatanga. Huihui katoa nga tangata e whakaungia ana e 3,500 i te tau.

I mua atu o te Karakia Whakau, nohotahi ai matou ko nga mea ka Whakaungia, korororero tahi ai mo nga take o te Whakapono. Me pehea tatou e mohio ai ki te Wairua Tapu o te Atua? Pehea te rereketanga o a koutou whakahaere mai ano o te wa i iriiria ai koutou? Ka whakahokia mai e tetahi: "Kua mutu taku kai waipiro." Ko tetahi wahine i whakaatu he wahine pukuriri ia i mua, engari no te nohanga o te Wairua Tapu ki tona ngakau, kua mutu tera ahua i a ia. Ma te karakia Whakau e tino pumau ai te mahi pai a te Wairua Tapu i roto i te ngakau.

Mehemea ka matakītaki te tangata ki te tipu o te Whakapono i nga whenua pouri o te ao katahi ka marama nga kaupapa hohonu o Nga Mahi a nga Apotoro. Kei reira kitea ai nga mahi hohonu a te Wairua Tapu, e mahi ana i roto i te ngakau o te tangata. Ma te Wairua Tapu anake ka rite ai nga hiahia o te ngakau o te tangata. Ko Inia kua pena me te tangata e mate wai ana, te kaha o taua rapu i te Atua. Kei te patuki a Inia ki te tatau o te Hahi. Pehea ta koutou whakahoki ta te Hahi Karaitiana? Te whakahoki tika ko tenei. "Tenei ahau, ngarea ahau, tenei taku moni, tenei aku tamariki." E rima tekau miriona nga tangata o Inia kei te rapu i te maramatanga. Kei te tangi mai ratou ki etahi kai-whakaako marama mo ratou. Kua hei hoki mai o koutou whakaaro ki a koutou anake. Whakarongo ki a ratou e patuku nei. Ko nga tatau kaore ano kia puare. Ko te whakahoki ma koutou ko te kupu o te upoko tuatahi mo tenei Ratapu: "Tenei ahau, ngarea ahau."

HE TAKUTA KAUWHAU.

NO tenei ra i wehe atu ai a Takuta Oliver, kai-kauwhau o te Rongopai. me tona hoa me Mr. Cederholm kai-waiata i Kihipane nei. E haere ana ki Feilding kauwhau ai. I haere mai enei tangata i Amerika. He mea tonu atu na etahi o nga ropu Karaitiana o Niu Tireni nei kia tonoa mai he tangata matau ki nga karaipiture, he tangata marama te ngakau, he tangata hoki e tino tapatahi ana te ngakau ki te Atua. A kaati

koinei te tangata i kitea hei kauwhau haere ki tenei motu. Ko nga tangata o tenei wahi i whakata-huritia ki te Atua 609. He tangata tenei kaore ona wehi ki te tangata. E kauwhau ana ia i Amerika i era atu whenua nunui o te ao. He tangata humarie, aroha hoki ki te iwi Maori. I whakamanuhiritia raua ko tona hoa e nga Maori o konei ki to ratou marae ki Manutuke. Kanui to raua hiahia ko tona hoa kia powhiritia raua ki etahi o nga marae nunui o nga takiwa Maori, kia puta ai tona hiahia kauwhau ki a ratou. I karangatia ano hoki e Reiri Kara ki tona whare whakamanuhiri ai. I tupono hoki tetahi o nga rangatira o Ngati Porou ki reira a Te Kairakau. I hoatu hoki e Reiri Kara he tohu aroha ki taua tangata, ara he tautau, ko "Mokalahungia," a kei runga itona wati e mau ana. E hoa ma me haere koutou kia rongo i a ia e kauwhau ana. He tino tangata whakamiharo. He nui nga tangata whakatoitoi kua whakatahuritia i runga i tana kauwhau. Ko tona hoa hoki he tino reo reka ki te waiata. He tino tangata matau hoki te takuta nei ki te whakatangi piana, ka maha hoki ana himene, ana ake kua perchitia. I mua atu o tona wehenga, ka pa mai ki a au, ko tona hiahia i nga ra o Hanuere he haere i nga takiwa o te Tai-rawhiti kauwhau haere ai. E nga rangatira me nga kaumatua o Ngati Porou, e pēwhea ana koutou ki te hiahia o te pakeha nei?

—*Na Tame Arapata.*

Makaraka.

May 9th, 1923.

KO WAI NGA ATUA O TE MAORI ?

HE mea tika ano kia whakaarohia nga mahi a o tatou tupuna. E kiia ana e karakiatia ana e nga tupuna kia haere nga rakau ka haere nga rakau, ka karakiatia e ratou kia ua, ka ua: ka tangi te whatitiri, ka hiko te uira, ka rere te ngana. Nga mea katoa i hanga nei e te Atua, nga mea e kite nei tatou, e rongo katoa ana ki nga karakia a o tatou tupuna.

Kaati kua rongo tatou ki nga kupu a etahi tangata e ki ana kia whakamutua te karakia ki nga atua o tatou tupuna. Ki toku whakaaro me ata kimi marire e tatou mehemea ko ewhea atua e karakiatia ana e o tatou tupuna i rongo ai te rakau, te kohatu, te ua, te whatitiri, tac atu ki nga ika te rongonga i nga karakia a o tatou tupuna. Mehemea a ko te Atua Matua, Atua Tama, Atua Wairua Tapu nga Atua i karakiatia ai e o tatou tupuna a rongo ai aua mea, e kore e tika kia whakamutua te karakia ki nga atua o tatou tupuna, erangi me mahi kia nui atu te tapu, te tika, me te tapatahi o te ngakau, me hoki ki runga ki te huarahi tino tika i rongo ai aua mea ki o tatou tupuna. Ina nga mahi he a etahi o tatou ko te whakaatua i etahi ahua kararehe, i etahi ahua manu, i etahi ahua ika, i te waihotanga i nga wairua o nga tangata mate hei atua. He tika ano pea

te inoitanga a o tatou tupuna ki o ratou atua e noho mai nei i nga rangi, tae atu ki te rangi tuaiwa, kia tukua mai he whakaoranga mo o ratou mate; tukuna mai ana he kuri hei mitimiti i o ratou mate. No te oranga waiho tonu iho e nga mokopuna hei atua taua kuri. I penei katoa te timatanga mai o nga atua Maori o enei rangi i a tatou nei. Tena ia ko nga atua o tatou tupuna kei runga kei nga rangi ratou e noho ana. Na ki te inoi te tangata ki te atua kia whakaorangia ia i tona mate, te taenga mai o te manu ki te whakaatu i te rau rakau e ora ai tona mate, kaua hei koropiko hei whakawhetai atu ki te manu, erangi me koropiko me whakawhetai atu ki te Atua ora e noho mai nei i te rangi. Ko te Ariki tera o ana mea e whai nei etahi tangata hei atua mo ratou. Me titiro tatou ki etahi tupuna o tatou e korerotia nei e nga Karaipiture, ara kia Hona poropiti, i akiria nei ki te moana, horomia ana e te tohora, haria ana ki uta, ruakina atu ana ki te whenua maroke. Ora ana a Hona, whakawhetai atu ana a Hona ki te Atua ki te Ariki o te tohora. Kaati ko te tauira o Hona hei tauira kia tatou ki te iwi Maori, ko te karakia pono ki nga Atua o te rangi. Ko nga atua era o tatou tupuna i rongo ai i a ratou nga mea e kite nei tatou. Kaati ko nga tangata o taua o te iwi Maori e whakaatua nei i nga karache, i nga ika, i nga manu, i nga kohatu, i te tini noa atu o nga atua pera, e tika ana kia whakamutua te whakaatua i aua mea.

Otira e aku iwi Maori, e hara ko koutou anake e karakia nei ki nga atua o te whenua. Ko nga iwi pakeha hoki he atua pakeha ano hoki o ratou. Inahoki he atua no te pakeha te purei hoiho. He atua no te pakeha te moni. He atua no te pakeha te apo-taonga. Otira ko te atua nui atu o te pakeha he moni. Ahakoa he aha te haere a te pakeha whakaoti atu ki runga i te moni. Ko te atua tena o te pakeha naana i parehe i takakino nga huarahi papai o te Atua ora. Ko te moni me ona ture katoa naana i whakakino nga ngakau katoa ki te Atua o te rangi. Kaati ko te kupu nui me hoki tatou te iwi Maori ki nga Atua o te rangi.

Na to koutou whanaunga.

—Na T. H. Mataira.

Wharekauri,
Chatham Island.

TE HUI I WAIHI, TAUPO.

KANUI nga iwi o te motu i tae ki te hui i hurahia ai te kohatu whakamahara ki a Te Heuheu. I reira a Tuhoe, a te Arawa, a Ngati Awa, a Ngati Tahu, a Tara-naki, a Whanganui, a Maniapoto, a Ngati Haua, a Waikato, a Ngati Kahuhunu, ki Wairarapa, a Ngati Whatua, a Ngaite-rangi.

No te 30 o nga ra o Aperira ka hurahia nga tohu whakamahara mo Te Heuheu Tukino. E rua nga tohu, he kohatu

tetahi, he pou whakairo tetahi. Na te Kawana i hura te arai o te kohatu, na nga waka e whitu i hura te arai o te pou whakairo, ara na Matatua, Tainui, Te Arawa, Takitimu, Aotea, Tokomaru, Kurahaupo. He mea powhiri te Kawana i runga i to te Maori ahua. Takoto rawa nga matua, ka riro na Matatua i wero te Kawana. Ko te Minita Maori te hoa o te Kawana, me Ta Maui Pomare, me Takuta Te Rangihiroa. Ka tau te Kawana ki te marae, ka tu atu ko te Tama a Te Heuheu ki te hoatu i nga mihi a nga iwi katoa. Ka mutu ka tu mai te Kawana ki te whakautu i nga mihi. Ka mutu kua tae tonu ki te taima o te hura i te arai o te kohatu, me te pou whakairo. Ka mutu ka tu tetahi tangata no Waikato ka whakahua i tana ingoa mo te pou: "Te ingoa mo tenei po ko Pukawa." Kamutu ka tu atu no Ngati Tuwharetoa: "Te ingoa mo tena pou ko Puhaorangi." Ka tu atu no Wairarapa: "Te ingoa pai ki a au mo tenei pou ko Nga Waka e Whitu. Hei painga tenei ki nga iwi o te motu i tae mai ki tenei hui." Heoi paahitia ana e te hui koiria he ingoa ko "Nga Waka e Whitu."

Kanui te pai o tenei hui, te pai o nga whakahaere o te marae tae noa ki nga whare o muri tino pai, he mea mahi ra no ki te wai, wehe ke to nga tane, wehe ke to nga wahine. Tae atu ki nga teepu kai te mihi a te tangata, kaore hoki he kai i ngaro. Kaore he haurangi i kitea ki te marae o te hui. Nui atu te taonga Maori, a e rua rau pauna hoki nga moni.

—Na W. Whatanui.

Te Whaiti,

Mei 11, 1923.

HURAHANGA KOHATU KI WAIRARAPA.

NO te tekau-ma whitu o nga ra o Mei ka hurahia nga kohatu mo Iraia Te Whaiti me Rangi Kerehoma. Ko te kainga i huihui ai nga iwi ko Papawai. Ko te kohatu mo Te Whaiti kei Te Kohunui e toru tekau ma ono maero te tawhiti atu i Keretaone, ko to Rangi Kerehoma i Papawai tonu. Katahi nei nga kohatu nunui. He nui te tangata i hui mai o Te Wai-pounamu, Taihauauru Ngati Maniapoto, Taumarunui, Taupo, Te Arawa, Heretaunga. Ko nga minita i tae mai ko Te Wiremu tamaiti (Wanganui), Peneti (Heretaunga), Patihana (Wairarapa), Teri Paerata (Manawatu). No te tekau-ma-tahi o te ata ka hurahia to Te Ama e Kanara Teiti (Col. Tait) i te Kohunui. Ko ana kupu mihi i puta mo te kaha mo te manawanui mo te paimo te whakaaro karaitiana o tenei tangata. He tangata whakaaro nui ki te rapu i nga tikanga papai e tupu pai ai ana tamariki, he tangata manaaki i te taonga kaore hoki ia i matau ki tetahi mea he, kino ranei i mahia e ia mo tetahi tangata. I te wa i tae ai taua tangata a Kanara Teiti ki Hamoa hei Kai-whakawa mo reira i raro i te mana o Nui Tireni ka piri ia ki tetahi tangata o reira ko Ama ano te ingoa, a he hoa pai hoki nona. Ko ana kupu tohutohu ki taua tangata i

tohutohu ai ia kia pencei te ahua me te Ama o Nui Tireni nei. I ki hoki ia mehemea i pencei te ahuatanga o te tangata Maori me te pakeha me Te Ama, nui atu e kite i te ao-marama o nga mea katoa. Ahakoa te nui o te tangi kei roto i tona ngakau mo tona hoa me nga tamariki kua pania nei otira he honore nui tenei ara te homaitanga ma ana rawa e hura tenei kohatu na reira kahurahia e ia tenei kohatu hei whakakororia mo te Atua hei whakamaharatanga hoki mo nga mahi pai a tenei tangata.

I muri i tenei ka horahia te parakuihi hakari a nga tamariki me te Iwi o Te Ama.

I muri tata iho ka hoki katoa mai nga tangata ki Papawai ki te hara hoki i tenei o ngakohatu ara i to Te Rangi Kerehoma. No te toru o nga haora ka hurakia hoki tenei. I taunahatia tenei e Te Kawanatanga maana e hura a tukua mai ana ko Takuta Ta Maui Pomare hei mangai mona. Ko nga kupu a Ta Maui Pomare i mihi nui ia ki te nui o te tangata i hui mai o nga rohe nei ki te hurahanga i enei kohatu i runga i te mahara o nga pani me nga morehu o Wairarapa kia peratia. I whakamarama hoki ia mo te ahua mo nga korero mo nga kohatu whakamaharatanga ara i mea ia timata ana te whai whakaaro o te tangata timata ana hoki tana mahi i nga korero mo tona kohatu mo tona kohatu, na reira i tika ai te whakatupato ki tena ki tena kia ata titiro ano ki tana mahi ki tana whakapnaki kupu ki tana aha ranei notemea ina mate ia ko ana mahi me tona ahuatanga te mea hei arahi i te hunga ora ki te whakatakoto i nga kupu hei whakairo i te ahuatanga o te tangata kua mate hei whakaatu ki nga whakapaparanga i muri i a ia he pencei te ahua o tenei tangata me ana mahi Otira ko te mea kei te nui te tomo ake ki roto i ona whakaaro ko te nui o te iwi pakeha i hui mai ki tenei hurahanga kohatu, na reira e rua nga mea e ata matakitaki ake ana ia, Tuatahi, ko te iwi Maori kua hanumi haere ki roto i te pakeha ara kua nui rawa te hawhe kaihe haere, a kei te haere mai te wa e ngaro rawa ai te iwi ara te momo tuturu maori. Kotahi te mea nui hei whakamaramatanga ake ma ana ara ko te whakaarotanga o tenei tangata ki te haere ki te whawhai a mate atu ana ki wahi ke i ona iwi, he hanga aroha tenei, otira he whakaaro whanui kia puta he awhina ma ana mo te haki o Ingarangi me nga tane me nga wahine i raro i taua haki, na reira ka hurahia e ia tenei kohatu hei whakakororia i te Atua, hei whakamaharatanga hoki mo Rangi Kerehoma.

He nui nga whakaaro tangi me nga mahara mihi mo enei whakaarotanga nunui mo enei tangata Rangatira o Wairarapa. Te huinga mai e nga minita karakia, Te Ropu Ngahau (Entertainers) o Waimarama (te Koea me te Okehetara) te reo i tukua mai e tena wahi e tena wahi, kaore he wahi i hapa, he tohu mo te nui o te mohiotia me te arohatia o enei tangata kitea atu ana te atarangi o nga kaumatua i roto i to ratou marae i huihui ai ratou ki Papawai. Te kohatu wehenga o te Rau Tau

Tawhito me te Rau Tau Hou tu marama ana ki te whakaatu i te reo o te wa, marama ana te tohu o te ringa e penei koutou ka katahi ka ora, engari ki te penei koutou katahi ka mate. Ko te hakari a nga pani a nga pouaru a nga tupuna a nga whare mate he mea e mihia nuitia e te ngakau mo nga tau maha e tu mai nei. E kore e tika kia mihia takitahitia koutou e nga rau rangatira na koutou nei nga whakahaeretanga i puta pai ai nga honoretanga nunui ki era o tatou kua haere atu nei i mua i a tatou, engari kotahi tonu te mihi kia koutou me o tatou hoa minita pakeha minita Maori.

I muri i te hakari ka wahia e rua nga mahi ko nga mahi ngahau ma nga hoa Maori me nga hoa pakeha, ko nga kupu korero. He nui te pai o nga mahi ngahau. Ko nga kupu korero he pohiri he mihi kia Ta Maui Pomare. K ara kupu i whakaatu ai ko tona urunga ano ki te Paremata i runga i tetahi mahi tino taumaha, a kei te rongo tonu ia i te mamae. Kotahi te mea i whakaatu ia ara "Kua riria te whangai i te tangata ki te kai kei te he." Kua inoitia nga korero tika kia whakariroiaketia, otira kaore Te Atua i whakae, na reira ia ka uru ki te Paremata. Tana kupu ki te hunga taitamariki "Be moderate in all things," ara kia ngawari i runga i nga tikanga katoa. Ma te werawera o tou mata koe e whiwhi ai. Manaakitia te toenga whenua, kia mau ki te mana tangata, whakahoutia nga mahi whakakotahi i a koutou, kei te whakakotahi nga ropu katoa nga iwi katoa. Engaringari te Rau Tau Tawhito e kitea ana ano te maramara whenua, te mana tangata hei koringa mo te mahara, tena ko Te Rau Tau Hou kua whaiti rawa mai nga marae mo te mahara, kua rere tonu mai te whakawehiwehi me te taumahatanga o nga mea katoa, na reira kia kaha kia ata titiro atu kia marama te ngakau mo te manaaki anake i nga taonga ahakoa he aha te ahua. I te mea kua tu nei ko ia te mema tukua ake nga hiahia o te motu notemea kei te inoi ia "E Te Atua murua oku he, me ahau hoki e muru nei i o te hunga e hara mai ana ki ahau." Tena ra koutou e nga pani a Te Ama me te pani a Rangi Kerehoma.

Tena hoki koutou e nga kai whakahaere o enei take katoa me te marae. Tukua ilho e Te Atua he manaakitanga ki enei pani ki o ratou kai whakahaere me o ratou hapu, iwi, me nga mangai o te iwi nui tonu.

HE MIHANA WHAKAORA.

KEI te haere mai tetahi tangata rongo nui o te ao ki Nu Tirenī nei. Ko taua tangata ko Mr. J. M. Hickson. Ko tana mihana he whakaora turoro. He kai-karakia taua tangata no te Hahi o Ingarangi. Ka 17 ana tau e kauwhau haere ana ki nga wahi katoa o te ao, a katahi nei ka tae mai ki Nu Tirenī. Kua whakaare ia kia rua marama ia ki enei moutere. Kaore ia e tae ki nga taone pakupaku, engari ki nga taone nunui. Ko ana whakahaere kei roto tonu i nga Whare-karakia. a ko

nga Minita tonu ana hoa. Kaore ia e mahi ko ia anake. Me hui nga turoro ki enei kainga e mau ake nei. Ko tana taima-tepara tenei kua oti mai i nga Pihopa i te hui nui i te Waipounamu i te marama ka huri nei.

MR. J. M. HICKSON'S DATES IN NEW ZEALAND.

Auckland—October 1 to 5.

Rotorua and Gisborne—October 8th to 12th.

Napier—October 15th and 16th.

Palmerston North—October 18th and 19th.

New Plymouth—October 22nd and 23rd.

Hamilton—October 31st and November 1st.

Wellington—November 5th to 8th.

Nelson—November 13th and 14th.

Blenheim—November 16th and 17th.

Greymouth November 21st and 22nd.

Christchurch—November 26th to 30th.

Dunedin—December 4th to 7th.

Invercargill—December 11th to 12th.

Timaru—December 14th and 15th.

WHUTUPOORO.

NO te Taite toru tekau ma tahi o nga ra o Mei nei ka tu te hui a te Ropu whakahaere ite mahi whutupooro i roto i te iwi Maori. Ko nga tangata i tae mai ko N. Parata (Tiamana), Tohuroa Parata (Waikanae), Winiata (Levin), Love (Wellington), Whakarua (Taranaki), Takarangi (Wanganui), Powananga (Dannevirke), Cunningham (Auckland), P. H. Tomoana (H.B.), Piki (Waipounamu). Ko nga mahi i oti ko te whakatuturu i nga take i oti ara:—Te haere ki Ahitereria i te waru o nga ra. Te Manetia ko N. Parata. Te kai ako ko Cunningham. Nga Kai kohiri ite tiima ko N. Parata, Takarangi, Winiata. Ko nga raruraru katoa ma te N.Z.R.U. e whakarite, e whakahaere hoki. I paahitia nga tikanga katoa me nga pureitanga. Ko nga tikanga enei:—Ko nga raruraru katoa i Nui Tireni nei ma te N.Z.R.U. katoa. Ka eke atu ki runga tima ka riro ma te N.S.W.R.U. katoa tae noa ki te hokinga mai. Ko nga hua katoa e puta mai i Ahitereiria ka waiho katoatia atu hei whakatuputupu i te Rakapi (Rugby) i reira. Ko nga pureitanga katoatanga i Nui Tireni nei ki te whaihua ka waiho i roto i te kaute whakatuputupu Whutupooro i roto i te iwi Maori, i raro i te mana o taua Ropu Maori. Ki te kore hua te haeretanga ki te kore moni hei whakaea i nga raruraru, ka riro ma te N.Z.R.U. e whakarite aua mea katoa.

No muri i enei putake ka whakahaeretia te ahuatanga mo te purei mo te Kapu a Moori, te tamahine a Airini raua ko Tonore, raua runa kua mate, Whakaritea ana kia inihuatia taua Kapu mo te rau pauna, a me purei i ia tau i ia tau e nga rohe e kitea ana e te Komiti whakahaere e rite ana, me te wahi hoki e tika ana ki ta ratou titiro hei pureitanga.

Ko te pureitanga tuatahi no te Hatarei te rua o nga ra o Hune. Ko nga rohe timata mai i te Waipounamu Te Tai Hauru tae noa ki Taranaki, ko tetahi wahanga timata mai i Pewhairangi, Rotorua, Maniapoto, Tuhoe, Whakatohea, me te Tairawhiti katoa. Te kapene, to te pito ki runga (south) ko Hakopa (Jacobs), to raro (north) ko Tureia (Gisborne). Riro ana i to raro 26-13. I hoatu hoki e Moori he keepa whero, he ma nga raina mo nga tamariki i wiini.

Ko nga tiimi enei:—To raro, Full-back, T. Black; three-quarters, Pa Poni, Barton, Rapaea; five-eighths, Tureia, Hings-ton; half, Wallace; wing, Keepa; forwards, Pai Heta, R. Black, Pine Taiapa, Walker, McGregor, Olsen, Sergeant. To runga:—Full-back, Akuiria; three-quarters, Hiri, Potaka, McDonald; five-eighths, T. Winiata, Peina; half, Kingi; wing, Jacobs; forwards, Bannister, Muku, Tana, George, Bell, Bevan.

Katahi ano ka kitea te penei o te kaha me te mohio o te tangata ki te purei i nga taha e rua. Ahakoa te matenga o tetahi taha me ki ake rite tonu te kakama o te tangata engari ko te waimarie i riro ki to raro tiima. Kia kaha mai e nga *Toa Takitini* kia kitea ai koutou e nga Selectors. Ka tu tenei mahi iia tau iia tau i mua atu i te kohiritanga i te tiima Maori e haere atu ana i Nui Tireni nei ki etahi atu moutere. E maharatia ana ara e wawatatia ana ki tae rawa he tiima Maori ki Ingarangi. Kua whiriwhiritia e Parata, Takarangi, me Winiata koia enei ko nga tangata hei haere ki Ahitereiria:—Jacobs (captain), Tureia (vice-captain), McDonald (Marlborough), Barclay (Hawke's Bay), Pa Poni (Bay of Plenty), Haka (Hawke's Bay), Peina (Wanganui), Poa Potaka (Wanganui), Winiata (Horowhenua), Mills (Hawke's Bay), Wallace Poi (East Coast), Keepa (Bay of Plenty). Forwards: Sergeant (Bay of Plenty), Bevan (Horowhenua), Taiapa (East Coast), Walker (Hawke's Bay), Bannister (West Coast), Pai Heta (North Auckland), George (Horowhenua), S. Gemmell (Hawke's Bay).

MARAMATAKA MO HUNE ME HURAE.

HUNE 10.—RATAPU 2 I MURI I TE TOKOTORU.

Whrit 4. Hoani 19, 1 ki 25.

Whrit 5. Hemi 2.

HUNE 11.—TE RA O PANAPA, APOTORU.

HUNE 17.—RATAPU 3 O TE TOKOTORU.

1 Ham. 2: 1 ki 27. Mahi 2: 1 ki 22.

1 Ham. 3. 1 Pita 2: 11 ki 3, 8.

HUNE 24.—RATAPU 4 O TE TOKOTORU.

RA WHANAUTANGA O HOANI KAI-IRIHU.

Mara 3: 1 ki 7. Matiu 3.

Mara 4. Matiu 14: 1 ki 13.

HURAE 1.—RATAPU 5 O TE TOKOTORU.

1 Ham. 15: 1 ki 24. Mahi 9: 23.

1 Ham. 16. 1 Hoani 4: 7.

HURAE 8.—RTAPU 6 O TE TOKOTORU.

2 Ham. 1. Mahi 14.

2 Ham. 12: 1 ki 24. Matiu 3.

TE AROHA O RANGI-NUI KIA PAPA-TUA.NUKU.

MO TE MARAMA O HUNE ARA O TE TAHI O PIPIRI O
TE TAU 1923.

Ko Puanga-rua te whetu kei te arahi mai i te Tau Hou i roto i te Matao. Nga whakaaturanga a te marama mo nga pai me nga kino o enei ra e 30. Tangaroa, 6, 8.49 p.m. Ki te N. or N.W. te hau he paki, S. or S.E. he ua. Whiro 15, 12.12 a.m. He paki kei te haere. Tamatea 22, 8.16 a.m. Ko titakataka te ahua o te rangi. Turu 29, 12.34 a.m. He paki kei te haere.

1. PARAIRE. Takirau.—I te atatu ki te ra poupou he pai. Ko nga kai moana kei te ahiahi.
2. HATAREI. Oike.—I te ra poupou ki te ra to he pai.
3. RATAPU.—
4. MANE. Korekore-te-whiwhia.—He ra kino ano tenei.
5. TUREI. Korekore-hahani.—He ahua ngawari tenei ra.
6. WENEREI. Korekore-piri-ki-Tangaroa.—I waenganui po ka kai te tuna.
7. TAITE. Tangaroa-amua.—Kaore e tino pai tenei wa mo te hi ika.
8. PARAIRE. Tangaroa-a-roto.—Kei te ahua kino ano tenei ra mo te ika.
9. HATAREI. Tangaroa-kiokio.—He ra pai tenei.
10. RATAPU.
11. MANE. Orongonui.—He ra ngawari tenei he po tuna ano hoki.
12. TUREI. Mauri.—He hirapouri tenei e pai mo te tuku tuna.
13. WENEREI. Omutu.—He ra kino, engari ki te waimarie ka pai nga taiawatea mo te one.
14. TAITE. Mutu-whenua.—He ra kino rawa kua mate te marama. He kai mataitai.
15. PARAIRE. Whiro.—He ra kino tenei. He ahua pai tonu mo te mataitai i te awatea.
16. HATAREI. Tirea.—Kua rahi ake te marama.
17. RATAPU.
18. MANE. Ouenuku.—Mo poto te pai o tenei ra whakahau te mahi. He po tuna.
19. TUREI. Okoro.—I te ra poupou ki te ra to he pai. He po tuna ano tenei.
20. WENEREI. Tamatea.
21. TAITE. Tamatea Kani.—He kino, kei te au te moana. Ko te po roa tenei o te tau.
22. PARAIRE. Tamatea Kaiariki.—He ra ahua ngawari tenei.
23. HATAREI. Huna.—He huna kai tenei ra.
24. RATAPU
25. MANE. Maure.—Mai i te ata ki te ahiahi he pai.
26. TUREI. Mawharu.—Pourakatia te koura i tenei po.
27. WENEREI. Ohua.—He ra ahua pai.
28. TAITE. Atua.—He ra kino he whakahaehae.
29. PARAIRE. Turu.—Ki te pai nga ra tikina nga mataitai o te moana. I te awatea.
30. HATAREI. Rakaunui.—He mataitai ano nga kai hei mahinga i te moana.

HE WHAKAATURANGA TENEI:—Kei roto i tenei marama ka timata Te Tau Hou a taua a Te Maori. Otira kei te kaha rawa te marama o tenei whakaaro e rua nga ahuatanga o nga tau a te Maori, he tau tuturu, he taumahinga kai. Ko te tau mahinga kai i wahia kia wha nga wahanga, ko te tau tuturu tekau ma rua nga wahanga, a ko tenei te mea e whakamarama inaianei. Kua i runga ake ra ka timata te tau hou i tenei marama. Ka timata te tau hou i te tekau ma rima o nga ra ara i Te Whiro. Kua haere ake a Matariki i Titore-Maahu-tu, e kiia ra e te waiata:—

Ka puta Matariki ka rere Whanui
Ko te tohu tena o te tau e!
Nga riri a te iwi hui mai ki ahau.
Kahore he tangata e patu ai koe.
tena te tangata ka tuku ki te po
Korokori! Kia horo! Kia wawe te mahuta e!

Kia mataara i roto i nga tikanga katoa. Tohungia te taonga. Horahia Te Maungarongo.